



Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning  
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i  
internasjonale operasjoner

---

Adressefelt

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

### VEDTAK

**Klagesak nr.:** 17/2019

**Klager:** [REDACTED]

**Klagers prosessfullmektig:** Advokat Jon Olav Holvik

**Klagen gjelder:** Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22  
nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning del I og  
II

**Beslutningsdato:** 15. juni 2021

**I behandlingen har deltatt:** Nora Lund Lefdal  
Marianne Abeler  
Tor Gunnar Framnes  
Anders Grindaker

**Konklusjon:** Klagen tas delvis til følge, under dissens. Nemndas  
flertall (3) mener skadelidte oppfyller vilkårene  
etter forskriften del I. Klager tilkjennes 100 % av 35  
G. Saksomkostninger i anledning klagen dekkes i  
sin helhet.

## 1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften) del I og II.

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han tjenestegjorde i Bosnia ██████████ 1999 til ██████████ 2000. Klager vokste opp i ██████████ med foreldrene og ██████████. Foreldrene skilte seg da klager var ██████████ år. Det er beskrevet god kontakt med familien i oppveksten, men moren skal ha hatt alkoholproblemer. Klager hadde dårlig konsentrasjon på skolen, og er beskrevet som en urokkråke. I 19██████████ var han i en motorsykkelukke og fikk brudd nederst i ryggen.

Klager avtjente førstegangstjeneste i 19██████████ til 19██████████. Han fikk i 1989 avslag på søknad om FN-tjeneste på grunn av ryggplager. Han klagde på dette uten at klagen ble tatt til følge. Klager hadde etter førstegangstjenesten vanskeligheter med å få jobb, og flyttet derfor til ██████████, hvor han jobbet med montering av glass og vinduer. Han ble far i 19██████████, og flyttet sammen med kjæresten til ██████████. De ble separert/skilt i ██████████. I perioden fra 1990 frem til tjenesten i 1999, jobbet klager som ██████████ i ulike firmaer. I 1991 er det omtalt somatiske plager i form av hodepine, irritabilitet, stress og akutt lumbago. Etter samlivsbruddet i ██████████ er det notert diagnosene depresjon angstpreget og insomni. Klager hadde på dette tidspunktet også konkursproblemer.

Klager ble operert for ██████████ i 1994. Han fikk også påvist ██████████, det vil si ██████████, i ██████████. Han var etter dette gjennom vellykket ██████████ behandling. I 1994 var han innlagt på psykiatrisk avdeling over en helg på grunn av en tilstand oppfattet som akutt psykose etter å ha drukket brennevin og øl på byen. I 1995 ble klager innlagt på sykehus etter å ha blitt kuttet med en flaske. Han fikk samme år henvisning til psykiatrisk poliklinikk, uten at han møtte opp. I 1996 til 1998 fikk han bøter for tre forskjellige forhold. I 1997 fikk han påvist herpes zoster (helvetsild) med svært sterk hodepine, og ble henvist til nevrolog. Deretter fikk han opphold ved opptreningscenter «for å komme seg og slippe å være alene». I desember samme år var han innlagt med akutte magesmerter. I 1998 falt han av en lastebil i lav fart etter inntak av alkohol og slo høyre hofte. Klager hadde i denne perioden svært dårlig økonomi og var ikke i stand til å betale påleggstrekk fra NAV etter å ha fått utbetalt for mye i trygdestønad.

Klager tjenestegjorde i KFOR i Bosnia fra ██████████ 1999 til ██████████ 2000. I den første perioden jobbet han ved et ██████████. Her følte han seg utsatt for stille mobbing fra ledelsen. Han opplevde også å bli satt til andre oppgaver enn dem han var forespeilet da han dro ned. Etterhvert ble han flyttet til hovedleiren i Lebane for å ██████████, men ble ofte satt til arbeid som vaktsoldat og streifvakt med svensk personell om natten, noe han opplevde som en straff. Av belastende hendelser under tjenesten har klager beskrevet en opplevelse ved en mellomlanding i Tessaloniki i Hellas, hvor han opplevde folk som aggressive fordi de angivelig hatet NATO-soldater. Skadelidte har også fortalt om store belastninger som følge av arbeid med å grave opp massegraver. Klager har gitt noe ulike versjoner av hvilken rolle han hadde i dette arbeidet, men er nå klar på at han kun betraktet arbeidet fra avstand.

Klager var under tjenesten i en ulykke med ██████████ ██████████, ██████████ ██████████. Armen var følelsesløs i flere dager. Følelsen kom etterhvert tilbake. Klager har i dag fortsatt ikke full styrke i armen. Skaden medførte at klager ikke kunne gjenoppta arbeidet han hadde hatt før tjenesten, og måtte gjennom yrkesrettet attføring i 2000 til 2002. Denne var ikke vellykket. Klager var gjennom ny attføring i 2004.

I 2001 er det dokumentert at klager har oppgitt å ha flashbacks og mareritt knyttet til arbeidet med massegravene under tjeneste. Fra de følgende årene er det dokumentert psykiske plager, søvnvansker, medikamentavhengighet og rus. I ██████████ blir han medlem av ██████████, noe som ble et vendepunkt for ham. Samme år døde datteren i en ██████████. Det vises forøvrig til SPKs redegjørelse av sakens faktiske sider.

Klager ble innvilget 100 % uføretrygd med virkning fra 1. januar 2015.

I anledning kompensasjonssaken er det utarbeidet to erklæringer fra spesialist i psykologi, Bård Greve. Den første erklæringen er datert 18. januar 2018, men det fremkommer i et senere brev fra Greve dette er dato for undersøkelsen, og at erklæringen ble ferdigstilt senere. Erklæringen er utarbeidet etter det særskilte mandatet fra Forsvarsdepartementet. Greve konkluderer med at klager oppfyller vilkårene for diagnosene F41.9 Uspesifisert angstlidelse, F33.01 Tilbakevendende depressiv lidelse, aktuell episode mild med somatisk syndrom og F40.2 Spesifikk isolerte fobier, flyskrekk. Greve skriver at klager på undersøkelsestidspunktet fremstår med en total psykiatrisk betinget medisinsk invaliditet svarende til 30 %. Greve mener i 20 % skriver seg fra tjenesten, men de resterende 10 % skriver seg fra tapet av datteren.

Statens pensjonskasse (SPK) avsto i vedtak 23. november 2018 kravet om kompensasjon. Saken er kun vurdert etter det alminnelige beviskravet etter ordningen del II. SPK mener Greve legger for stor vekt på de anførte hendelsene fra tjenesten, særlig anført arbeid med massegraver. Greve har kommet til at det klager har oppgitt å være arbeid med massegraver under tjenesten anses å oppfylle traumekriteriet i vurderingen av om det foreligger PTSD. SPK peker på at klager i henhold til erklæringen har avkrefte opplevelse av traumatiske hendelser under tjenesten. SPK peker videre på at klager senere har informert om at han ikke deltok i arbeidet med massegraver, men at Greve likevel har holdt fast ved sin vurdering. SPK skriver også at anført mobbing under tjenesten ikke kan anses å være en særlig risiko som kjennetegnes ved tjenestegjøring i en internasjonal operasjon. SPK skriver videre at Greve bygger på en forutsetning om at tjenesten har vært mer belastende enn hva som fremkommer av sakens dokumentasjon. SPK anerkjenner at tjenesten har vært belastende, men at det ikke er sannsynliggjort at klagers livsløp etter tjenesten skiller seg markant fra livet hans før tjenesten. Det vises også til at håndskaden klager pådro seg under tjenesten gjorde det umulig for ham å returnere til sitt tidligere arbeidsliv. SPK konkluderer subsidiært med at kravet er foreldet.

Vedtaket ble påklaget på vegne av klager av advokat Jon Olav Holvik i en foreløpig klage datert 11. desember 2018. Holvik anmodet Greve i brev av 23. januar 2019 om en fornyet vurdering av klagers varige medisinske invaliditet. Som en følge av brevet fra Holvik utarbeidet Greve en tilleggserklæring datert 5. juni 2019. I anledning denne er det innhentet komparentopplysninger og foretatt et telefonintervju med klager 6. juni 2019. Greve skriver i tilleggserklæringen at klager fremstår med et betraktelig lavere funksjonsnivå og symptomtrykk de siste årene enn det han selv beskrev i januar 2018. Han vurderer klagers aktuelle psykiske plager til å utgjøre 45 % varig medisinsk invaliditet. Tjenesten anses å svare for 40 % av denne, mens tapet av datteren svarer for 5 %.

Holvik har deretter sendt frem et mer utfyllende prosesskrift til SPK datert 13. juni 2019. I skrevet anføres det foreligger flere faktiske feil i SPKs vedtak. Det anføres også at Greves erklæring må legges til grunn, og at det er foretatt en uriktig bevisvurdering i saken. Primært kreves full kompensasjon etter ordningen del II. Subsidiært kreves at kravet vurderes etter 35 G-ordningen.

SPK fant ikke grunnlag for å omgjøre vedtaket og saken ble oversendt klagenemnda for behandling. Skadelidte og hans advokat deltok under nemndsmøtet via digital overføring. Det samme gjorde en representant for SPK.

## **2. Om nemndas vurdering**

Nemnda har i saken delt seg i et flertall og et mindretall. Flertallet, bestående av leder Nora Lund Lefdal og medlemmene Marianne Abeler og Tor Gunnar Framnes, mener skadelidte oppfyller vilkårene etter forskriften del I, slik at han tilkjennes kompensasjon tilsvarende 35 G. Mindretallet, bestående av medlemmet Anders Grindaker, mener at skadelidte oppfyller vilkårene etter forskriften del II, slik at han bør tilkjennes kompensasjon tilsvarende 65 G.

## **3. Flertallets vurdering**

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften) del I og II.

Det er en forutsetning for rett til kompensasjon at kravet ikke er foreldet. SPK har i sitt vedtak subsidiært konkludert med at foreldelse har inntrådt. Etter at SPKs vedtak ble fattet har nye og lempeligere regler om foreldelse trådt i kraft. Nemnda legger til grunn at kravet ikke er foreldet etter de nye reglene.

Rett på kompensasjon forutsetter i henhold til kompensasjonsforskriften § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

Det fremgår av § 3 annet ledd at det alminnelige krav til årsakssammenheng gjelder, og at det må være sannsynlighetsovervekt for at tjenesten er årsak til den psykiske belastningsskaden. Det er klager som har bevisbyrden for at han er påført en skade som faller inn under dekningsfeltet for kompensasjonsforskriften.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng mellom tjenesten og psykiske plager er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014, hvor det heter:

*Ved en anvendelse av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, i slike tilfeller kunne gi grunnlag for kompensasjon. Det forutsettes naturligvis at det ikke foreligger holdepunkter for at den psykiske belastningsskaden skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon.*

*Tolkningsanvisningen rekker derfor ikke lenger enn forutsetningene for den. Hvis det foreligger tidsnære bevis som gir en forsvarlig bevisbedømmelse av årsaken til personellets plager, er man derfor utenfor området for tolkningsanvisningen, og her gjelder de alminnelige krav til bevis.*

Formålet med de lempeligere krav til bevis, er å fange opp de tilfeller som ligger langt tilbake i tid og hvor det ikke lar seg gjøre å fremskaffe tilstrekkelig med bevis som kan dokumentere at skadelidte ble påført en psykisk belastningsskade under tjeneste.

Ved anvendelsen av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, danne grunnlag for vurderingen av om skadelidte er berettiget til en kompensasjon. I den sammenheng vil konsistensen i skadelidtes forklaring over tid ha særlig relevans, samt om skadelidtes forklaring om psykiske plager er avgitt på et tidspunkt forut for innføringen av kompensasjonsordningen. Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Der det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon. Foreligger nedtegnelser mv. som ligger tett opp mot tjenesten, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil de være særlig viktig ved bevisbedømmelsen. Foreligger slike opplysninger, er man utenfor området for tolkningsanvisningen. Tilsvarende gjelder ved vurderingen av nye bevis som sannsynliggjør at skadelidte uansett ville ha fått sine plager eller uansett ville ha falt ut av arbeidslivet.

Det fremgår videre av forskriften § 3 at for å legge til grunn årsakssammenheng, må det fremlegges en spesialisterklæring utarbeidet etter mandat fastsatt av Forsvarsdepartementet. Hvilken vekt erklæringen får i bevisvurderingen vil avhenge av en nærmere vurdering av spesialisterklæringen, herunder hvilket faktisk grunnlag erklæringen bygger på.

Etter forskriften del II gjelder de alminnelige krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevistema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I. Utgangspunktet følger av de alminnelige erstatningsrettslige regler. Det er det mest sannsynlige faktum som skal legges til grunn.

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse. Det oppstilles da ingen begrensninger for hvilke bevis som skal fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s 1546 og Rt. 2010 s 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en avveining av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1572 i Lie-dommen fremkommer:

*«Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]»*

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): *«Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning».*

SPK har i sitt vedtak ikke funnet grunnlag for å vurdere saken etter ordningen del I. Som begrunnelse for dette viser SPK til at det foreligger tidsnære bevis som gir grunnlag for en forsvarlig bevisbedømmelse av årsaken til klagers plager. Nemnda mener derimot at den lempeligere bevisvurderingen etter ordningen del I kommer til anvendelse i saken. Den lempeligere bevisvurderingen knytter seg i dette tilfellet til de faktiske omstendigheter under tjenesten.

SPK viser i sitt vedtak til dokumentasjon på at klager før tjenesten hadde en rekke belastende år med samlivsbrudd, alvorlige somatiske sykdomsforhold, svak økonomi, depresjoner og bruk av alkohol. SPK viser til håndskaden klager pådro seg under tjenesten, som gjorde det vanskelig å komme tilbake til arbeidslivet. SPK skriver også i vedtaket at det ikke er sannsynliggjort at klagers livsløp etter tjenesten skiller seg markant fra det livsløp han hadde før tjenesten.

Den opplevelsen som av klager er trukket frem som den mest belastende under tjenesten, er hans angivelige befatning med oppgravingen av massegraver. Klager har til ulike tider gitt ulike forklaringer på hvilken rolle han hadde i dette arbeidet.

I journalnotater fra ██████ sykehus 8. januar 2001, ett år etter tjenesten, fremkommer det at klager har slitt siden hjemkomst fra tjenesten, og at han ikke vil leve lenger. Bakgrunnen for innleggelsen er at han har forsøkt å ta livet sitt ved å innta smertestillende og sprit. Det er særlig flashbacks knyttet til arbeidet med massegravene og lukten av lik i denne forbindelse, som ifølge journalene skal ha plaget klager.

Psykolog Greve har ved vurdering av årsakssammenheng mellom tjenesten og de psykiske plagene, særlig lagt vekt på det angivelige arbeidet med massegraver. Blant annet skriver Greve at hendelsen med massegravene bør vurderes innenfor traumekriteriet for PTSD. Dette til tross for at klager ifølge erklæringen har oppgitt til Greve at han ikke på noe tidspunkt under tjenesten følte han var i livsfare.

SPK ba i etterkant av erklæringen klager om å beskrive dette arbeidet nærmere. Bakgrunnen for dette var at SPK ikke kjente til at regulære norske soldater ble satt til slikt arbeid. Klager oppga da at han ikke hadde vært direkte involvert med å grave lik fra massegraver, men at han hadde vært vitne til dette arbeidet fra avstand. Klager har fortalt, blant annet under møtet i klagenemnda, at han likevel ble påvirket negativt av det. Greve ble informert om at klager ikke hadde deltatt direkte. Han fastholdt i

brev 16. september 2018 likevel sin konklusjon vedrørende årsakssammenheng. SPK skriver i sitt vedtak av 23. november 2018 at psykolog Greve etter deres syn bygger på en forutsetning om at tjenesten har vært mer belastende enn hva som fremkommer av sakens dokumentasjon, samt klagers egne beretninger.

Ifølge erklæringen fra Greve, skal en av de verste hendelsene under tjenesten ifølge klager ha vært en mellomlanding i Tessaloniki i Hellas, hvor klager skal ha opplevd folk som aggressive fordi de hatet NATO-soldater. Flertallet (3) i nemnda utelukker i utgangspunktet ikke at transport til og fra tjenestestedet omfattes av kompensasjonsforskriftens dekningsområde. Etter forskriften § 3 må den psykiske belastningsskaden være en følge av tjenestegjøring i en internasjonal operasjon. Spørsmålet blir hvor langt man kan trekke dette begrepet. Flertallet mener det her er nødvendig å se hen til bakgrunnen for ordningen.

Kompensasjonsordningen ble innført samtidig med det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven 12 b, i dag forsvarsloven § 55. Av forarbeidene til ordningene, Ot.prp. nr. 67 (2008 – 2009), fremgår følgende om bakgrunnen for lovforslaget:

*Forsvarsdepartementet er opptatt av å sikre at norske kvinner og menn som sendes ut i tjeneste for internasjonal fred og sikkerhet, skal kunne føle seg trygge på at de får nødvendig oppfølging før, under og etter endt oppdrag, og at de har et erstatningsvern som fanger opp skader tjenesten påfører dem. Forsvaret driver en særegen virksomhet som i vesentlig grad skiller seg fra annen statlig virksomhet, særlig ved deltakelse i internasjonale operasjoner. Slik deltakelse er i dag en sentral og integrert del av norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Personellet gjør en viktig innsats for Norge, og for internasjonal fred og sikkerhet.*

*Fra 2005 ble både militært og visse grupper sivilt personell underlagt en generell beordringsplikt. Det vil si at de kan beordres til tjeneste i internasjonale operasjoner. De utfører sine arbeidsoppgaver på fremmed territorium, på vegne av den norske stat. De opererer under fremmede klimatiske forhold, ofte i land hvor infrastrukturen er rasert, og hvor maktstrukturene er uoversiktlige. Personellet kan bli ansett som angreps- og terrormål, og mange arbeider under konstant trussel fra fiender som kan skjule seg blant sivilbefolkningen. De kan risikere å bli angrepet med miner, skjulte sprengladninger og av selvmordsbombere. Personellet er ofte bevæpnet, og de kan komme opp i situasjoner hvor de kan måtte ta andres liv og risikere å miste eget liv. I tillegg kjennetegnes personellgruppen ved at den er sammensatt av unge mennesker som gjerne har et midlertidig tilsetningsforhold til Forsvaret. Trussel- og spenningsnivået kan være vedvarende, uten at personellet har mulighet til å trekke seg ut, og innholdet i trusselen er angrep med et stort skadepotensiale, som det kan være vanskelig å gardere seg mot. Selv om det gjøres mye på det forebyggende, må det likevel erkjennes at skader, herunder psykiske skader, kan inntre under slik tjeneste.*

Beordringsplikten ble først innført i 2005, men nemnda legger til grunn at det som her sies om bakgrunnen for forsvarsloven § 55 og tjenestens karakter, også gjelder for kompensasjonsordningen. Om vilkåret «tjenestegjør i en internasjonal operasjon» i forsvarslovens erstatningsbestemmelse fremgår følgende i de samme forarbeidene:

*Skaden eller sykdommen må altså oppstå som følge av at skadelidte «tjenestegjør i en internasjonal operasjon». I det ligger det at det ikke er tilstrekkelig at skaden eller sykdommen er påført eller oppstått under opphold i utlandet. Det kreves en sterkere tilknytning til tjenesten. Det sentrale spørsmålet er om skaden eller sykdommen ville ha oppstått dersom tjenestegjøringen tenkes borte.*

Flertallet mener hendelsen på flyplassen i Tessaloniki ikke i tilstrekkelig grad har sammenheng med den krigslignende tilstanden som kompensasjonsordningen er ment å dekke. Det er etter flertallets syn altså ikke tjenestens farepotensial som i dette tilfelle realiserte seg. Hendelsen faller etter flertallet syn derfor utenfor ordningen.

Videre har klager fortalt at han følte seg utsatt for stille mobbing fra ledelsen mens han bodde og jobbet på [REDACTED]. Han skal ha blitt kritisert for måten han jobbet på, og kjent at de andre ønsket ham ut. Dette skal blant annet ha vært fordi de andre kjente hverandre fra før, mens han var en outsider. Klager skal også ha følt seg straffet, ved at han stadig ble satt til andre oppgaver enn dem han hadde reist ned for å gjøre. Dette var også ofte oppgaver som han opplevde som de mest

krevende. Disse forholdene omfattes etter flertallets syn ikke av ordningen. Flertallet utelukker ikke at mobbing under visse forhold kan inngå i den belastningen som er erstatningsbetingende etter ordningen, men at det ikke i tilstrekkelig grad er tilfellet i denne saken. Etter flertallets syn skiller ikke de beskrevne forholdene her seg fra situasjoner som vil kunne oppstå på en alminnelig norsk arbeidsplass.

Flertallet har etter dette vært i tvil i spørsmålet om årsakssammenheng, men etter en lempeligere bevisvurdering funnet det sannsynlig at klager har en psykisk belastningsskade som følge av tjenesten. Nemnda har i vurderingen lagt vekt på erklæringen fra Greve, og hans konklusjon vedrørende den skadeevnen inntrykkene fra massegravene kan ha hatt på klager. Flertallet er kommet til at det alminnelige beviskravet etter ordningen del II ikke er oppfylt.

Nemnda går så over til å vurdere om det foreligger årsakssammenheng mellom de påførte skadene og uførheten. Slik årsakssammenheng foreligger ikke dersom klager ville være ervervsmessig ufør selv om tjenesten tenkes borte. I denne sammenheng er det kun de psykiske belastningene under tjenesten som er relevante, ettersom ordningen ikke dekker fysiske skader.

Klager var etter tjenesten gjennom yrkesrettet attføring ved [REDAKTERT], hvor han fikk [REDAKTERT] i perioden 1. september 2000 til 30. juni 2002. Bakgrunnen for attføringen var armskaden, som gjorde at det ikke var mulig for ham å gjenoppta sitt arbeid som [REDAKTERT]. Dette fremkommer av sakens dokumenter, og ble bekreftet av klager i nemndsmøtet. Han fortalte bl.a. at han ikke kunne fortsette som [REDAKTERT] fordi han ikke kunne bistå med å hjelpe passasjerer. Klager har til Greve beskrevet at han etter hjemkomst følte seg alene med skaden i armen, og utfordringen med å finne seg en ny plass i samfunnet.

Attføringsforsøket var ikke vellykket. Det er opplyst at klager som en del av attføringen skal ha arbeidet som [REDAKTERT] ved [REDAKTERT] fra 2002 til 2004. Klager skal ha arbeidet med [REDAKTERT] for bedrifter i [REDAKTERT]. Han har ifølge spesialisterklæringen oppgitt at han stort sett ble sittende alene i 5-6 måneder, og mente det bare var tull at han ble brukt. Han gikk etter dette tilbake til å jobbe som tilkallingsvikar i et [REDAKTERT] firma. I 2005 falt han helt ut av arbeidet som [REDAKTERT] som følge av psykiske årsaker.

Skaden i armen var den direkte årsaken til at klager måtte på attføring etter endt tjeneste. Nemndas flertall er under tvil kommet til at det er de psykiske belastningene tjenesten medførte som er årsaken at han ikke klarte å komme seg tilbake i jobb og i dag er 100% ufør.

Klager tilkjennes etter dette 100% av 35 G etter ordningens del I.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 110 250,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 36,45 timer. Advokat Holvik har begrunnet kravet med at saken har vært krevende, og derfor krevd mer enn andre saker. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

#### **4. Mindretallets vurdering**

Mindretallet (1) har etter en samlet vurdering kommet til at klager innvilges 65 G.

Skadelidte har gjennom tjenesten vært utsatt for en samlet belastning gjennom flere episoder. Han slet med å mestre hverdag etter hjemkomsten våren 2000. Allerede i januar 2001 oppsøkte han helsevesenet og fikk stilt en tentativ PTSD-diagnose. Han er i korte perioder i arbeid, men kommer seg ikke tilbake til arbeidslivet og uføretrygdes 10. juni 2015 under henvisning til belastningen i tjenesten.

Det forhold at klageren i dag ikke har en PTSD-diagnose er ikke avgjørende. Det avgjørende i erstatningsrettslig sammenheng er at vilkårene for erstatning, om ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og årsakssammenheng, er oppfylt, se Ot.prp. 67 (2008-2009), side 14.

Det fremkommer i Greves spesialisterklæring at klager før tjenesten hadde depresjoner som følge av en krevende livssituasjon. Videre at dette nok kan ha økt hans sårbarhet, men ikke på en slik måte at han ville ha utviklet så store psykiske problemer, dersom tjenesten tenkes bort. Det er sannsynlig at dersom tjenesten tenkes bort, ville klager vært i arbeid. De fysiske problemer han har med skaden er

ikke årsaken til at han faller ut av arbeid, men de psykiske plagene han har pådratt seg. Uten tjenesten, men med skaden i armen, ville han vært i arbeid.

Staten har bevisbyrden for at skadelidte uansett ville blitt helt eller delvis ervervsufør dersom FN-tjenesten tenkes borte, se for eksempel klagesak 32/2011 og Rt. 1999 s. 1473.

Flertallet legger for liten vekt på I hendelsene i Tessaloniki og mobbingen.

Det har ikke vært intensjonen i kompensasjonsordningen at reise til og fra tjenestested i utlandet ikke skulle være omfattet av denne. I ot.prp. nr. 67 (2008-2009) pkt. 7.1.3. avgrensningen geografisk mot hendelser i Norge. Dersom det skulle vært en avgrensning også mot transport frem til operasjonsområdet, ville det vært naturlig å ta inn i proposisjonen.

I samme proposisjon side 40, andre spalte står det:

*Skaden eller sykdommen må altså oppstå som følge av at skadelidte «tjenestegjør i en internasjonal operasjon». I det ligger det at det ikke er tilstrekkelig at skaden eller sykdommen er påført eller oppstått under opphold i utlandet. Det kreves en sterkere tilknytning til tjenesten. Det sentrale spørsmålet er om skaden eller sykdommen ville ha oppstått dersom tjenestegjøringen tenkes borte. Et minimumskrav vil være at tjenestegjøringen kan ha ført til skaden eller sykdommen (årsaksevne). Dette vil i stor grad være et medisinsk spørsmål. I tillegg må det være sannsynlig at det faktisk er tjenestegjøringen som er årsaken til skaden eller sykdommen.*

Videre sies det

*En skade pådratt under fysisk trening vil imidlertid ha tilstrekkelig tilknytning til tjenesten. Tilsvarende dersom skaden pådras under en vennskapskamp i fotball mot et lokalt lag for å skape gode relasjoner til sivilbefolkningen.*

Det er således ikke et krav at det må foreligge en krigslignende tilstand. Avgjørende må være om vedkommende er i tjeneste i utlandet og om hendelsen(e) har årsaksevne.

Det er ingen tvil om at klageren var i tjeneste da han var i transitt inn til operasjonsområdet. Opplevelse av en rasende mobb kan oppleves som livstruende og er ett av flere sterke inntrykk i tilknytning til tjenesten som er årsak til skaden.

Mobbing i militær sammenheng har en helt annen dimensjon enn det som finner sted på arbeidsplasser. Det å føle seg stilt utenfor fellesskapet gjør at man ikke har den nødvendig trygghet i å kunne stole på andre i den krevende tjenesten man opplever og lever i døgnkontinuerlig. Dette blir det samme som kravet til godt militært lederskap, svikter dette så vil også soldaten mangle den nødvendige trygghet.

Det er ikke slik at det er krav til en eller flere enkelt hendelse som utløser skaden. Det er vurderingen av den samlede belastning under tjenesten. Mindretallet har derfor kommet til at klageren har krav på 65 G.

## **5. Konklusjon**

Klagen tas delvis til følge. Klager tilkjennes kompensasjon med 100 % av 35 G.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning klagen med kr 110 250,- inkl. mva.

Vedtaket er fattet under dissens 3-1.

\*\*\*

Oslo, den \_\_\_\_\_

---

Nora Lund Lefdal  
Leder for klagenemnda